

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 9, Αρ. 6B (2017)

Ο Σχεδιασμός της Μάθησης

Τόμος 6, Μέρος Β

Πρακτικά

9^ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή
& εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Αθήνα, 23 – 26 Νοεμβρίου 2017

Ο Σχεδιασμός της Μάθησης

Επιμέλεια
Αντώνης Λιοναράκης
Σύλβη Ιωακειμίδου
Μαρία Νιάρη
Γκέλη Μανούσου
Τόνια Χαρτοφύλακα
Σοφία Παπαδημητρίου
Άννα Αποστολίδου

ISBN 978-618-5335-01-4
ISBN SET 978-618-82258-5-5

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης

Ο σχεδιασμός και η αξιοποίηση μιας ψηφιακής κοινότητας μάθησης για την συνεργατική εξ αποστάσεως επιμόρφωση εκπαιδευτικών σε ζητήματα φιλαναγωγίας, μια δια βίου διαδικασία μάθησης; The design and utilization of a digital learning community for cooperative distance learning of teachers in thermal reading, a lifelong learning process.

ΠΟΛΥΞΕΝΗ ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΟΥΡΙΔΟΥ, ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΜΑΝΟΥΣΟΥ

doi: [10.12681/icodl.1375](https://doi.org/10.12681/icodl.1375)

Ο σχεδιασμός και η αξιοποίηση μιας ψηφιακής κοινότητας μάθησης για την συνεργατική εξ αποστάσεως επιμόρφωση εκπαιδευτικών σε ζητήματα φιλαναγνωσίας, μια δια βίου διαδικασία μάθησης

The design and utilization of a digital learning community for cooperative distance learning of teachers in thermal reading, a lifelong learning process

Πολυξένη Χουρίδου
Εκπαιδευτικός
Προϊσταμένη 14^{ου} Νηπιαγωγείου Πολίχνης
phouridou@gmail.com

Ευαγγελία Μανούσου
Εκπαιδευτικός
Μέλος ΣΕΠ
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
manousoug@gmail.com

Abstract

The infiltration of ICT into education and the need for access to knowledge have promoted distance learning.

The capabilities that are cultivated through distance learning are many, and in practice, they are constantly expanding as the usability and the friendliness of ICTs and particularly the social media are developed and their utilization is extended to any kind of educational process.

In this context, this work which arises from the results of Mrs. Chouridou Diploma Thesis (2016), concerns the design and utilization of a digital learning community of teachers for their cooperative distance further education, aiming at the cultivation of thermal reading.

Keywords: *Distance Learning, Digital Learning Communities, Lifelong Learning, Collaborative Learning, Thermal Reading*

Περίληψη

Η διείσδυση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και η ανάγκη πρόσβασης στη γνώση προώθησαν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Οι δυνατότητες που καλλιεργούνται μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι πολλές και στην πράξη συνεχώς διευρύνονται καθώς αναπτύσσεται η ευχρηστία και η φιλικότητα των ΤΠΕ και ιδιαίτερα των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και επεκτείνεται η αξιοποίησή τους σε κάθε είδους εκπαιδευτική διαδικασία.

Στο πλαίσιο αυτό, η εργασία αυτή, η οποία προκύπτει από τα αποτελέσματα της Διπλωματικής Εργασίας της κας Χουρίδου (2016) αφορά στο θέμα του σχεδιασμού και αξιοποίησης μιας ψηφιακής κοινότητας μάθησης εκπαιδευτικών για την συνεργατική εξ αποστάσεως επιμόρφωσή τους, με απώτερο στόχο την καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας.

Λέξεις-κλειδιά: *Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Ψηφιακές Κοινότητες Μάθησης, Δια βίου εκπαίδευση, Συνεργατική Μάθηση, Φιλαναγνωσία*

Εισαγωγή

Η εμπειρική διαπίστωση της σημαντικής υποχώρησης της φιλαναγνωσίας λόγω της ταχύτατης εξάπλωσης των ΤΠΕ και της κοινωνικής δικτύωσης μας οδήγησε στην αναζήτηση νέων προτάσεων για την καλλιέργειά της στο σχολείο. Πιο συγκεκριμένα, αναζητήσαμε ένα σύγχρονο τρόπο έμπνευσης και συνεργασίας με τους εκπαιδευτικούς για την συστηματικότερη και σταθερή εισαγωγή της φιλαναγνωσίας στο σχολείο, μέσα από την διαδικτυακή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στο θέμα.

Η εργασία βασίζεται στη Διπλωματική Εργασία της Χουρίδου (2016) και αφορούσε την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, που με το συγκεκριμένο πρόγραμμα κρίνεται σημαντική, γιατί θα αποκτήσουν σημαντικά εφόδια: γνώσεις-τεχνικές, δεξιότητες-ικανότητες και αξίες-στάσεις με στόχο την ενεργό συμμετοχή και ενσωμάτωσή τους στη Ψηφιακή Κοινότητα Μάθησης, κοινοποιώντας το έργο τους στην εκπαιδευτική κοινότητα και υλοποιώντας από κοινού δράσεις φιλαναγνωσίας.

Η εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση ως μια πολυμορφική και ευέλικτη εκπαιδευτική διαδικασία (Λιοναράκης, 2006) παρουσιάζει ένα ολοκληρωμένο παιδαγωγικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο που συνδέεται άμεσα με τη δια βίου μάθηση (Μανούσου, 2008).

Τα κυριότερα πλεονεκτήματα από την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι η ισότιμη και ανοικτή λειτουργία της εκπαιδευτικής διαδικασίας για όλους τους πολίτες, ανεξάρτητα από τους παράγοντες της απόστασης και του χρόνου εκπαίδευσης, επιτρέποντας στον κάθε εκπαιδευόμενο να ακολουθήσει το δικό του ρυθμό μάθησης να συμμετέχει ενεργά στον έλεγχο και στον ρυθμό προόδου (Λιοναράκης, 2006). Τα τελευταία χρόνια, η εξάπλωση των ΤΠΕ και η εξοικείωση με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν κάνει πολύ «εύκολη» τη πρόσβαση και τη δημιουργία «ηλεκτρονικών τάξεων» αλλά και Ψηφιακών Κοινοτήτων Μάθησης (ΨΚΜ).

Οι Ψηφιακές Κοινότητες Μάθησης είναι ομάδες ανθρώπων κοινών ενδιαφερόντων που αξιοποιούν τις ΤΠΕ και το Διαδίκτυο για την λειτουργία τους με στόχο τη βελτίωση και την ανταλλαγή πρακτικών. Μια κοινότητα μάθησης είναι μια ομάδα, που βασίζεται στην εμπιστοσύνη, στην αλληλεπίδραση, στην συνεργασία και στην μάθηση (Αβούρης, Καραγιαννίδης & Κόμης, 2007). Σε ένα περιβάλλον μάθησης στο διαδίκτυο η εξ Αποστάσεως εκπαίδευση στοχεύει στην ανάπτυξη διαδραστικότητας μεταξύ των εκπαιδευόμενων- εκπαιδευτικών- εκπαιδευτικού υλικού και εκπαιδευτικών εργαλείων (Αναστασιάδης, 2006). Οι ΨΚΜ αποτελούν κοινωνικούς χώρους, που προωθήθηκαν από τις ΤΠΕ, στους οποίους διευρύνονται οι ευκαιρίες για την υλοποίηση άτυπης αλλά και τυπικής μαθησιακής διαδικασίας.

Οι ΨΚΜ για τους εκπαιδευτικούς, αποτελούν έναν ευέλικτο και καινοτόμο τρόπο επιμόρφωσης και διεύρυνσης των γνώσεων τους. Για τον λόγο αυτό, θεωρείται σημαντική η αξιοποίηση τους για τη συμμετοχή περισσότερων εκπαιδευτικών και για τη σωστή αξιοποίηση τους στην εκπαιδευτική διαδικασία (Οικονόμου & Καραγιώργη, 2008, Κώστας, Βρατσάλης & Σοφός, 2011, Γλέζου & Γρηγοριάδου, 2010, Schwier et al., 2008, Andreatos, 2007, Darling-Hammond, 1994, Τσιλιπιδής, 2010, Λιοναράκης & Φραγκάκη, 2009, Varlamis & Apostolakis, 2010, Αναστασιάδης, 2014).

Οι ΨΚΜ έχουν τη δυνατότητα να υποστηρίξουν την συνεργατική μάθηση (ΣΜ), η οποία αποτελεί μια ακόμη έννοια κλειδί για την εργασία μας. Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση η αλληλεπίδραση θεωρείται σημαντική στην εκπαιδευτική διαδικασία και η μάθηση γίνεται αποτελεσματική, όταν ο εκπαιδευόμενος συμμετέχει ενεργά στην οικοδόμηση της γνώσης, εμπλέκεται στην μαθησιακή διαδικασία και επικοινωνεί σε ένα συνεργατικό περιβάλλον μάθησης (Λιοναράκης, 2009).

Η εφαρμογή των ΤΠΕ στην εξ ΑΕ προσφέρει ευκαιρίες για εμπλουτισμό και διάδοση της γνώσης με τη δημιουργία ενός μαθησιακού περιβάλλοντος δίχως χωροχρονικές

δεσμεύσεις, που ευνοείται η διερευνητική και δημιουργική μάθηση, ως μια συμπληρωματική μέθοδος διδασκαλίας (Καλογιαννάκης, 2006:230, 232). Καθώς εξασφαλίζει καλύτερη επικοινωνία μειώνοντας το κενό της εξ ΑΕ που είναι η έλλειψη επαφής και αμφίδρομης επίδρασης μεταξύ των εμπλεκόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία (Lionarakis, Panagiotopoulos & Xenos, 2005:82).

Σημαντική έννοια της εργασίας μας είναι η φιλιαναγνωσία, η οποία αναφέρεται στη θετική στάση που αναπτύσσεται μεταξύ του αναγνώστη και του βιβλίου, με βασικό στόχο την καλλιέργεια της φιλιαναγνωσίας. Είναι: «η εξοικείωση του μικρού μαθητή με το βιβλίο και την ανάγνωση και η σταδιακή εδραίωση μιας φιλικής σχέσης του με το λογοτεχνικό βιβλίο» (ΕΚΕΒΙ& Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2010).

Ψηφιακές Κοινότητες Μάθησης και φιλιαναγνωσία

Η σύγχρονη εκπαιδευτική διαδικασία βασίζεται στην αξιοποίηση των ΤΠΕ και στην εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων, που μπορούν να αναβαθμίσουν και να εκσυγχρονίσουν το περιεχόμενο της. Η αξιοποίηση τους θεωρείται σημαντική και για την τόνωση της φιλιαναγνωσίας, καθώς διευκολύνει την προσπάθεια άντλησης πληροφοριών, ανάγνωσης αλλά και αναζήτησης έντυπων ή ηλεκτρονικών βιβλίων.

Τα διαδικτυακά εργαλεία Web 2.0 αποτελούν νέο χώρο στην εκπαίδευση και με την ευκολία στη χρήση και πρόσβαση συμβάλουν στην εφαρμογή ποιοτικής συμπληρωματικής εξΑΕ, που βασίζεται σε παιδαγωγικά κριτήρια (Ψαλλιδάς& Μανούσου, 2011).

Σκοπός – ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι να διερευνηθούν οι προδιαγραφές της λειτουργίας μιας ψηφιακής κοινότητας μάθησης, κάνοντας χρήση ως εργαλείο ένα κοινωνικό δίκτυο (f/b), που δίνει εύκολα αυτή τη δυνατότητα με τον κατάλληλο σχεδιασμό, στο πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε ζητήματα φιλιαναγνωσίας τους.

Τα ερευνητικά ερωτήματα, είναι τα εξής :

1. Ποιες είναι οι προδιαγραφές και οι προϋποθέσεις για την αποτελεσματική εφαρμογή ενός προγράμματος συνεργατικής πολυμορφικής εξ-αποστάσεως εκπαίδευσης στο πλαίσιο μιας ψηφιακής κοινότητας μάθησης κάνοντας χρήση το f/b με θέμα τη φιλιαναγνωσία;
2. Με ποιους τρόπους μπορεί να προωθηθεί η συνεργατική μάθηση στο πλαίσιο μιας ψηφιακής κοινότητας μάθησης κάνοντας χρήση το f/b, με θέμα τη φιλιαναγνωσία;

Η εργασία μας επικεντρώνεται στην αξιοποίηση της συνεργατικής εξ αποστάσεως επιμόρφωσης εκπαιδευτικών μέσω της ΨΚΜ χρησιμοποιώντας το f/b με στόχο την ενίσχυση της συνεργατικής μάθησης σε ζητήματα φιλιαναγνωσίας με υιοθέτηση φιλιαναγνωστικών μεθόδων προσέγγισης λογοτεχνικών βιβλίων, λόγω διαπίστωσης έλλειψης αυτών και κενού που υπάρχει.

Μεθοδολογία –έρευνα

Στην παρούσα εργασία μελετήθηκαν βιωματικές καταστάσεις και κατά συνέπεια διερευνήθηκαν οι εμπειρίες εκπαιδευτικών, που ακολούθησαν τα βήματα μιας διαδικασίας αυτοβελτίωσης του εκπαιδευτικού τους έργου σε σχέση με τη ΨΚΜ στο f/b (εικόνα 1) και τη συνεργατική μάθηση σε ζητήματα φιλιαναγνωσίας. Συγκεκριμένα δημιουργήσαμε ΨΚΜ, μια μυστική ομάδα στο f/b με το όνομα ΦΙΛΑΝΑΓΝΩΣΙΑ.

Οι εκπαιδευτικοί επέλεξαν οι ίδιοι το χώρο, το χρόνο και το ρυθμό μάθησής τους. Το εκπαιδευτικό υλικό αναρτάται σταδιακά στον τοίχο της ΨΚΜ στο f/b, βρίσκεται online, σε ψηφιακή μορφή και δίνεται ακόμη η δυνατότητα αποθήκευσης και εκτύπωσής του. Επίσης μπορούν να αναρτούν υλικό(εργασίες, φωτογραφίες, βίντεο, παρατηρήσεις)από τις φιλαναγνωστικές δράσεις, που πραγματοποιήσαν στο σχολείο τους.

Η αξιολόγηση διεξήχθη με πολλούς τρόπους, στοχεύοντας στην αποτίμηση της επίτευξης των μαθησιακών στόχων και αποτελεσμάτων του προγράμματος από μέρους όλων. Η επικοινωνία, η συμβουλευτική και η στήριξη όλων έγινε ηλεκτρονικά (ασύγχρονα και σύγχρονα). Ο ερευνητής είχε το ρόλο του συντονιστή, συμβούλου και προσπαθούσε να διευκολύνει τους εκπαιδευτικούς να συμμετέχουν εθελοντικά και να συνεργαστούν στην ΨΚΜ ως μια ομάδα καινοτόμων εκπαιδευτικών- ερευνητών για καλλιέργεια φιλαναγνωσίας.

Εικόνα της σελίδας «ΦΙΛΑΝΑΓΝΩΣΙΑ», το όνομα της κλειστής ομάδας.

Ως μεθοδολογικά εργαλεία στην έρευνα χρησιμοποιήθηκαν τα εξής:

Η παρατήρηση με άξονες: την συχνότητα επικοινωνίας, τον αριθμό αναρτήσεων στο f/b και τις συνομιλίες μεταξύ των μελών, το ημερολόγιο με άξονες: οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος, λειτουργία της ΨΚΜ και καλλιέργεια της ΣΜ, λειτουργία της ΨΚΜ και καλλιέργεια της ΣΜ και οι ατομικές συνεντεύξεις σε δυο φάσεις.

Χρησιμοποιήθηκαν οι ατομικές ημιδομημένες συνεντεύξεις, που αποτελούνται από ερωτήσεις ανοικτού τύπου (Silverman, 2000). Βασικός σκοπός του ερευνητή είναι να «ενθαρρύνει τα άτομα να αναπτύξουν τη σκέψη τους και τις απόψεις τους σε θέματα της έρευνάς μας» (Bird et al.,1999:325), γιατί επιτρέπουν τους ερωτώμενους να δώσουν όσες πληροφορίες κρίνουν ότι είναι σχετικές και δεν είχε προβλέψει ο ίδιος (Faulkner et al.,1999:73, 103).

Η χρονική διάρκεια της έρευνας ήταν περίπου 5 μήνες και υλοποιήθηκε σε πέντε στάδια.

1^ο Στάδιο: Οι επαφές με τους εκπαιδευτικούς πραγματοποιήθηκαν τηλεφωνικά, μέσω συνομιλίας στο f/b ή δια ζώσης συναντήσεις. Την πρόταση αποδέχτηκαν 10 αξιολογοί συνάδελφοι, 5 Δάσκαλοι και 5 Νηπιαγωγοί.

2^ο Στάδιο: Δημιουργήθηκε η ΨΚΜ στο f/b στις 3 Απριλίου 2016 με μέλη 10 εκπαιδευτικούς. Πραγματοποιήθηκε ο σχεδιασμός και η λεπτομερής ενημέρωση του προγράμματος(στόχοι, χρονοδιάγραμμα, δράσεις).

3^ο Στάδιο: Διεξήχθησαν από τις 3 Απριλίου 2016 έως τις 22 Μαΐου 2016 καθημερινές συνομιλίες και επικοινωνία με τον ερευνητή, που έκανε σταδιακά

αναρτήσεις του εκπαιδευτικού υλικού, έστειλε τις ερωτήσεις Α φάσης συνέντευξης και έκανε ανάρτηση ψηφιακού βιβλίου με δράσεις φιλαναγνωσίας, ζητώντας υλοποίηση μιας δράσης στη γλώσσα και μιας δημιουργικής έκφρασης.

4^ο Στάδιο: Μετά την εφαρμογή των δράσεων στάλθηκαν οι ερωτήσεις Β φάσης συνέντευξης στους συναδέλφους. Έγινε η συγκέντρωση και η αξιολόγηση ερευνητικών δεδομένων (Παρατήρηση, Ημερολόγιο, Ατομικές Συνεντεύξεις).

5^ο Στάδιο: Καταγράφηκαν τα αποτελέσματα-συμπεράσματα της έρευνας. Και τέλος ερμηνεύτηκαν τα ερευνητικά δεδομένα για περαιτέρω έρευνα.

Αποτελέσματα της έρευνας

Οι αναλύσεις των δεδομένων βασίστηκαν σε κατηγορίες-ενότητες και άξονες σύμφωνα με τα ερευνητικά ερωτήματα και τους στόχους της εμπειρικής έρευνας βάσει της λεγόμενης 'ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου' (Faulkner, et al., 1999).

Στην έρευνα συμμετείχαν 10 μέλη ΨΚΜ, από τα οποία ένα δάσκαλος συμμετείχε με σχόλια, έβλεπε όλες τις αναρτήσεις δηλώνοντας ότι του αρέσουν, δεν απάντησε όμως στις ερωτήσεις των συνεντεύξεων, λόγω χρόνου.

Η ερευνήτρια με βάση το ημερολόγιο αναφορικά με τη συχνότητα επικοινωνίας, τον αριθμό αναρτήσεων και με τις συνομιλίες παρατήρησε ότι υπήρχε καθημερινή επικοινωνία, οι πιο πολλές από τις 44 αναρτήσεις έγιναν από την συντονίστρια με εκπαιδευτικό υλικό και λίγες από τα μέλη της ΨΚΜ (7 μέλη ανάρτησαν φωτογραφίες δράσεων φιλαναγνωσίας, που πραγματοποίησαν στο σχολείο τους). Ενώ όλα τα μέλη της ΨΚΜ έβλεπαν τις αναρτήσεις της (γνωριμία, ευχές, εκπαιδευτικό υλικό, ψηφιακό βιβλίο, δράσεις, βίντεο, φωτογραφίες, παρουσίαση βιβλίου κ.α.), δήλωναν ότι τους άρεσαν, έκαναν σχόλια και συνομιλούσαν με την ερευνήτρια, όχι όμως και μεταξύ τους, παρόλο που τους προέτρεπε να το κάνουν.

Το ημερολόγιο της ερευνήτριας περιλάμβανε τον χρονικό προσδιορισμό όλων των αναρτήσεων στην ΨΚΜ στο f/b και του περιεχομένου τους.

Σχετικά με την οργάνωση και υλοποίηση του επιμορφωτικού προγράμματος ο σχεδιασμός ήταν καλός καθώς υπήρχε επαρκής ενημέρωση των εκπαιδευτικών για τους στόχους, τη μεθοδολογία και τις δράσεις του προγράμματος. Ο συντονισμός και η συνεργασία της ερευνήτριας με όλα τα μέλη της ΨΚΜ συνέβαλε στην υλοποίηση των δράσεων και στις απαντήσεις στις ερωτήσεις των συνεντεύξεων. Ορισμένα μέλη αναφέρουν την άριστη συνεργασία με την συντονίστρια.

Η λειτουργία της ΨΚΜ κρίθηκε ικανοποιητική από τους συμμετέχοντες, ως προς την οργάνωση, την επικοινωνία, την υποστήριξη στοιχεία που αποτυπώθηκαν και στις αναρτήσεις με δράσεις φιλαναγνωσίας στο f/b. Η επικοινωνία και η συνεργασία καλλιεργήθηκε κυρίως με την συντονίστρια, όπως έγινε φανερό από τα σχόλια και τις συνομιλίες όχι όμως και μεταξύ τους. Παρόλα αυτά, με πρόταση ενός μέλους υλοποίησαν μια κοινή δράση φιλαναγνωσίας, διατύπωσαν ερωτήσεις σε μια συγγραφέα.

Βασική διαπίστωση ήταν ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί είχαν πρόβλημα με το χρόνο. Με αγωνία τόνισαν ότι λόγω μαθημάτων (να τελειώσουν την ύλη), ΑΠ(προγράμματα)και ΔΕΠΠΣ(με τις θεματικές, γιορτές, κατασκευές κ.α.) δύσκολα κατόρθωσαν να υλοποιήσουν τις δράσεις φιλαναγνωσίας

Σύμφωνα με την ανάλυση δεδομένων των συνεντεύξεων των μελών της ΨΚΜ, όπου περιλαμβάνονται οι απόψεις, οι εκτιμήσεις, διαπιστώσεις, αντιλήψεις, παρατηρήσεις, κριτικές, προτάσεις, αναρτήσεις εκπαιδευτικού υλικού στο f/b και υλοποίηση των δράσεων, κρίνεται αξιόλογο, καινοτόμο και αποτελεσματικό το πρόγραμμα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών, γιατί οι πιο πολλοί δήλωσαν ότι συμμετείχαν στην ΨΚΜ για τη δυνατότητα επικοινωνίας και συνεργασίας με άτομα, που έχουν

ενδιαφέροντα σε θέματα φιλαναγνωσίας, την ανταλλαγή απόψεων μαζί τους, μέσω της εξ αποστάσεως συνεργασίας μια και διαφορετικά το βαρύ καθημερινό πρόγραμμα όλων, την καθιστά ανέφικτη.

Συμπεράσματα

Από τη συζήτηση των αποτελεσμάτων της παρούσας εργασίας προέκυψαν τα εξής συμπεράσματα:

1) Από την οργάνωση και εφαρμογή του προγράμματος αναδείχθηκε η δυνατότητα αξιοποίησης της ΨΚΜ σε σχέση με την ΣΜ για την καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας. Από τη μελέτη του υλικού της εργασίας επισημαίνονται οι προδιαγραφές και οι προϋποθέσεις εφαρμογής ανάλογων προγραμμάτων επιμόρφωσης εκπαιδευτικών ΨΚΜ στο f/b για την προώθηση της ΣΜ σε ζητήματα φιλαναγνωσίας.

Συγκεκριμένα προκύπτουν ότι ο συντονιστής οφείλει να δίνει ιδιαίτερη προσοχή με βάση τις αρχές της δια βίου μάθησης στη διαμόρφωση της ΨΚΜ στο f/b, ώστε να καταγραφεί η δυναμική της με την ανάπτυξη αλληλεπιδράσεων, σχέσεων εμπιστοσύνης, συναισθημάτων, εμπειριών και συνεργασίας μεταξύ των συμμετεχόντων σε αυτήν, που λειτουργούν ενισχυτικά και ενθαρρυντικά στην εφαρμογή των προγραμμάτων με υλοποίηση δράσεων (Sharan, 2014, Tam, 2000, Αβούρης, 2007, Παπαδημητρίου, Λαμπροπούλου, Βιβίτσου & Σπυρόπουλος, 2008, Slavín, 2015). Καταλυτικός αναδεικνύεται ο ρόλος του με τον σωστό σχεδιασμό, οργάνωση και υλοποίηση ανάλογων προγραμμάτων, ο οποίος είναι ενθαρρυντικός, εμπνευστικός, συμβουλευτικός, και διαμεσολαβητικός στην λειτουργία της ΨΚΜ στο f/b, με την εθελοντική συμμετοχή τους στην ΨΚΜ, την καλλιέργεια της ΣΜ με την εφαρμογή δράσεων φιλαναγνωσίας (Courau, 2005, Jarvis, 2004, Κόκκος, 1999, Noye & Riveteau, 1999, Rogers, 1999, Darling-Hammond, 1994, Καλογιαννάκης, 2006, Κόμης, 2004).

2) Αναφορικά με την ΣΜ και την εξ αποστάσεως συνεργασία προκύπτουν ότι οι ΨΚΜ διευκολύνουν την ανταλλαγή πληροφοριών και οδηγούν στη δημιουργία σχέσεων ομάδων και ατόμων με κοινά ενδιαφέροντα, εμπλουτίζοντας το εκπαιδευτικό έργο τους με δράσεις ενίσχυσης και καλλιέργειας της φιλαναγνωσίας, με νέες πρακτικές και μεθόδους ώστε να αναστοχάζονται και να συνειδητοποιούν τις δυνατότητες αξιοποίησης των ΤΠΕ (Darling-Hammond, 1994, Schwier et al., 2008, Andreatos, 2007). Ωστόσο δεν μπορούμε να βγάλουμε ασφαλή συμπεράσματα για την καλλιέργεια της ΣΜ καθώς δεν διαπιστώσαμε κάποιες ιδιαίτερες συνεργασίες.

Οι συμμετέχοντες στην εμπειρική έρευνα εκτιμούν ότι η αξιοποίηση της ΨΚΜ στο f/b σε σχέση με τη ΣΜ είναι σημαντική, γιατί μπορούν να ανταλλάσουν απόψεις, τίτλους βιβλίων, δράσεις φιλαναγνωσίας, με αναρτήσεις φωτογραφιών, εργασιών, βίντεο καθώς και με την υλοποίηση κοινών δράσεων: παραμύθι, θεατρικό έργο, συνέντευξη, που πραγματοποιήσαν σε συγγραφέα.

Παρέχονται ευκαιρίες παρότρυνσης, ώστε να αναπτυχθούν δεξιότητες, όπως συντονισμού, επικοινωνίας, συγκέντρωσης, συμμετοχής καθώς επίσης και τόνωσης της αυτοπεποίθησής τους. (Μαστρογιάννης, 2009).

Μέσω των ΨΚΜ ανταλλάσσονται γνώσεις, εκπαιδευτικό υλικό και απόψεις μεταξύ των μελών τους. Βασικές αρχές που διέπουν μια ΨΚΜ είναι η ειλικρίνεια, η ανταπόκριση, η αλληλεγγύη, η καλή συμπεριφορά, ο σεβασμός, η ακεραιότητα και η προσπάθεια επίτευξης κοινών στόχων, όπως η καλλιέργεια ενδιαφέροντος και διαλόγου γύρω από τα βιβλία (Αβούρης, Καραγιαννίδης & Κόμης, 2007, Αβούρης & Κόμης, 2003, Barab & Schatz, 2001, Moore & Brooks, 2000, Παπαστεργίου, Μπλούγας & Σιακαβάρας, 2010).

Η συνεργατική μάθηση αποτρέπει την απομόνωση των εκπαιδευομένων, διευκολύνει την επικοινωνία, την αλληλεπίδραση, την συνεργασία μεταξύ τους μέσω του Η/Υ μέσα σε ένα συνεργατικό περιβάλλον μάθησης (Dillenbourg & Fischer, 2007, Κόμης, 2004, Λιοναράκης, 2009, Καλογιαννάκης, 2006). Ενώ ο Slavin (2015) ισχυρίζεται ότι τα αποτελέσματα της εξαρτώνται από την συνεκτικότητα των μελών της. Οι εκπαιδευτικοί της ΨΚΜ παρατηρήθηκε ότι δεν αλληλοβοηθήθηκαν και δεν αλληλορυθμίστηκαν όσο θα μπορούσαν (Λιοναράκης & Φραγκάκη, 2009), λόγω έλλειψης χρόνου, μικρού αριθμού και μικρής χρονικής συμμετοχής τους στην ΨΚΜ στο f/b.

3) Σχετικά με την εκτίμηση, αξιοποίηση και επέκταση του προγράμματος.

Μετά την υλοποίηση και ολοκλήρωση του προγράμματος όλοι οι συμμετέχοντες, αναφέρουν ότι έμειναν ικανοποιημένοι από την συμμετοχή τους στο πρόγραμμα, γιατί αυτό οργανώθηκε και υλοποιήθηκε καλά., το εκπαιδευτικό υλικό ήταν ενδιαφέρον, πολύτιμο και πλούσιο, η ΨΚΜ στο f/b λειτούργησε για εκπαιδευτικούς σκοπούς., αποκόμισαν ωραίες ιδέες, γνώρισαν νέους διαδικτυακούς φίλους, είχαν καλή εξ αποστάσεως συνεργασία και επικοινωνία και ο ρόλος της συντονίστριας ήταν σημαντικός, καταλυτικός, υπεύθυνος, διακριτικός, καθοριστικός, εμπνευστικός, παρακινητικός, υποστηρικτικός και ενθαρρυντικός για την σωστή λειτουργία της ομάδας και την καλλιέργεια της συνεργατικής μάθησης με θέμα την φιλαναγνωσία.

Διαπιστώθηκε ότι είναι αναγκαία η αξιοποίηση και η επέκταση του προγράμματος με πιο εμπλουτισμένο εκπαιδευτικό υλικό, με ουσιαστική συνεργασία, με πολλές δράσεις φιλαναγνωσίας και για μεγαλύτερη χρονική διάρκεια (τουλάχιστον 6 μήνες), ώστε να διευρυνθούν, να ενισχυθούν τα αποτελέσματα και να κάνουν τους μαθητές να απολαμβάνουν και να αγαπούν το διάβασμα, γιατί τότε θα δημιουργήσουν διαβίου αναγνώστες.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αβούρης, Ν. & Κόμης, Β. (2003). Σύγχρονη συνεργασία από απόσταση: ζητήματα επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης, Στο: Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *2ο Πανελλήνιο Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* (σ. 341-351). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Αβούρης, Ν., Καραγιαννίδης, Χ., & Κόμης, Β. (2007). Στο: Β. Κόμης(Επιμ.), *Συνεργατική Τεχνολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Κλειδάριθμος.
- Αναστασιάδης, Π. (2006). Περιβάλλοντα μάθησης στο Διαδίκτυο και εκπαίδευση από απόσταση. Στο: Α. Λιοναράκης(Επιμ.), *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης* (σ. 108-150). Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.
- Αναστασιάδης (2014). Η έρευνα για την ΕξΑΕ με τη χρήση των ΤΠΕ (e-learning) στο Ελληνικό Τυπικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Ανασκόπηση και προοπτικές για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 10, 5-32.
- Andreatos, A.(2007). Virtual Communities and their Importanse for Informal Learning. *International Journal of Computers, Communications & Control*, 2(1), pp.39-47.
- Barab, S. & Schatz, S. (2001). Using Activity Theory to Conceptualize Online Community and Using Online Community to Conceptualize Activity Theory. *Presented at the annual meeting of the American Educational Research Association*, Seattle: WA.
- Bird, M., Hammersley, M., Gomm, R., Woods, P. (1999). *Εκπαιδευτική Έρευνα στην Πράξη, Εγχειρίδιο Μελέτης*. Μτφρ. Ε. Φράγκου, Πάτρα: ΕΑΠ.
- Γλέζου, Κ., & Γρηγοριάδου, Μ. (2010). Ελληνικά Διαδικτυακά Εκπαιδευτικά Κοινωνικά Δίκτυα. Στο: Α. Κολτσάκης, Γ. Σαλονικίδης, *Πρακτικά 2^ο Πανελλήνιου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Ημαθίας "Ψηφιακές και Διαδικτυακές εφαρμογές στην εκπαίδευση"* (σσ. 1665-1677) (Επιμ.). Μ.Δοδοντσής. Βέροια Νάουσα, 23-25 Απριλίου 2010.

- Cohen, L. Manion, L & Morrison, K. (2007). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας* (Μτφρ. Κυρανάκης Σ., Μαυράκη Μ., Μητσοπούλου Χ., Μπιθάρá Π., Φιλοπούλου Μ.). Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.
- Darling-Hammond, L. (1994). *Professional Development Schools: Schools for Developing a Profession*. New York: Teachers College Press.
- Dillenbourg, P., & Fischer, F. (2007). Computer-supported collaborative learning: The basics. *Zeitschrift für Berufs-und Wirtschaftspädagogik*, 21, 111-130.
- EKEBI & Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (2010). Σχέδιο για την προώθηση και υλοποίηση της φιλιαναγνωσίας στην Α, Β και όλων των τάξεων των ολοήμερων δημοτικών σχολείων με ενιαίο αναμορφωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα (Ε.Α.Ε.Π), ΕΣΠΑ(2007/13).
- Έρευνα PIRLS. Ανακτήθηκε στις 2 Μαΐου 2016 από: <http://timssandpirls.bc.edu>
- Faulkner, D., Swann, J., Baker, S., Bird, M., Carty, J. (1999). *Εξέλιξη του Παιδιού στο Κοινωνικό Περιβάλλον, Εγχειρίδιο Μεθοδολογίας*. Μτφρ. Α. Ραυτοπούλου, Πάτρα: ΕΑΠ.
- Jarvis, P. (2004). *Adult education and lifelong learning: Theory and practice*. Routledge.
- Καλογιαννάκης, Μ. (2006). *Προσεγγίσεις της εκπαίδευσης από απόσταση στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση*. Στο: Κ. Βασιλάκης & Μ. Καλογιαννάκης (επιμ) (Σελ.90). Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Γενικό Τμήμα Θετικών Επιστημών.
- Κόμης, Β. (2004). *Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των τεχνολογιών πληροφορίας και των επικοινωνιών* (112, 127, 247-248). Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.
- Kron, F., & Σοφός, Α. (2007). *Διδακτική των μέσων. Νέα μέσα στο πλαίσιο διδακτικών και μαθησιακών διαδικασιών*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Κώστας, Α., Βρατσάλης, Κ. & Σοφός, Α.(2011). Διαδικτυακές Κοινότητες: Διερεύνηση προσδοκιών εκπαιδευτικών & χρήσης υπηρεσιών. *Πρακτικά 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου, με θέμα: Ένταξη και χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία*, 28-30 Απριλίου. Πάτρα. Ανακτήθηκε στις 12 Απριλίου 2016 από www.cetl.elemedu.upatras.gr/proc2/proceedings.
- Λιοναράκης, Α. (2006). Η θεωρία της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης. Στο: Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Στοιχεία θεωρίας και πράξης*. Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.
- Λιοναράκης, Α. (2006). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Στοιχεία θεωρίας και πράξης*. Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός. (Παράλληλα Κείμενα για τη ΘΕ «Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση» ΕΚΠ 65. (2006). Πάτρα: Ε.Α.Π.
- Λιοναράκης Α. (2009). Η Εκπόνηση Μεθοδολογικής Προσέγγισης (Διδακτική) των Προγραμμάτων δια βίου Εκπαίδευσης από Απόσταση, Αθήνα (Σελ. 79), Υπουργείο Παιδείας, Δια βίου Μάθησης & Θρησκευμάτων, Γενική Γραμματεία Δια βίου Μάθησης, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων.
- Λιοναράκης, Α. & Φραγκάκη, Μ. (2009). Πολυμορφικό Μοντέλο Κριτικής Ηλεκτρονικής Κοινότητας Μάθησης: Στοιχεία μιας Ποιοτικής Νοηματοδοτημένης Μάθησης από Απόσταση. Αθήνα: Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Lionarakis, A., Panagiotopoulos, C & Xenos, M. (2005). Open and distance learning tools of information and communication technologies for effective learning. Στο: Α. Λιοναράκης (επιμ.) *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και τεχνολογικές εφαρμογές*. (σελ.81-91). Πάτρα: ΕΑΠ.
- Μανούσου, Ε. (2008). *Προδιαγραφές παιδαγωγικού πλαισίου για την εφαρμογή πολυμορφική συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης σε μαθητές ολιγοθέσιων και απομακρυσμένων σχολείων της Ελλάδας*(Διδακτορική Διατριβή, ΕΑΠ). Ανακτήθηκε στις 5 Μαΐου 2016 από <http://phdtheses.ekt.gr/eadd/handle/>.
- Μαστρογιάννης, Α. (2013). *Εκπαιδευτική Τεχνολογία, Εκπαιδευτικό Λογισμικό και Θεωρίες Μάθησης*. Αργίνο: Αυτοέκδοση
- McConnell, D. (2000). *Implementing computer supported cooperative learning*. Psychology Press.
- Moore, A., & Brooks, R. (2000). Learning communities. *International Journal of Adult and Vocational Learning*, 1, 1-15.
- Noye, D. & Riveteau, J. (1999). *Πρακτικός οδηγός του εκπαιδευτή*. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.
- Οικονόμου, Α., & Καραγιώργη, Γ. (2008). *Διαδικτυακές Κοινότητες Εκπαιδευτικών: Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010*. Δελτίο Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου, 10, 8-11.
- Παπαδημητρίου, Σ, Λαμπροπούλου, Ν., Βιβίτσου, Μ., & Σπυρόπουλου, Δ. (2008). Κοινωνική Δικτύωση Εκπαιδευτικών για Συνεργασία και Συνδημιουργία στο: Facebook: μια Μελέτη Περίπτωσης των εκπαιδευτικών. Άρθρο στα *Πρακτικά του 5ου Πανελληνίου Συνεδρίου Επιστημονικής Ένωσης Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας για τη διάδοση των Τ. Π. Ε. στην εκπαίδευση «Τ.Π.Ε. & Εκπαίδευση»*, 4 & 5 Οκτωβρίου 2008.

- Παπαστεργίου, Μ., Μπλούγας, Β. & Σιακαβάρας, Γ. (2010). Πλατφόρμα e-μάθησης, «Δημιουργία υποδομών ηλεκτρονικής μάθησης για θέματα Φυσικής Αγωγής και Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας». Τρίκαλα: ΤΕΦΑΑ ΠΘ.
- Ράπτης, Α., & Ράπτης, Α. (2006). *Μάθηση και Διδασκαλία στην Εποχή της Πληροφορικής: Ολική Προσέγγιση*. Τόμοι Α& Β. Αθήνα.
- Rogers, A. (1999). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.
- Schwier, A., R., Morrison, D., & Ben D. (2008). A Comparison of Formal and non-Formal Virtual learning Communities. Proceedings of the 7th IASTED International Conference "Web-based Education" March 17-19, 2008 Innsbruck, Austria, pp. 321- 325.
- Sharan, Y. (2014). Meaningful learning in the cooperative classroom. *Education 3-13: International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education*. Vol.43, No.1/2014, pages 83-94. London.
- Silverman, D. (2000). *Doing Qualitative Research: A Practical Handbook*. London: Sage.
- Slavin, R. (1995). When and why does cooperative learning increase achievement. In R. Hertz-Lazarowitz and N. Miller (Eds). *Interaction in cooperative learning* Cambridge University Press.
- Tam, M. (2000). Constructivism, instructional design, and technology: Implications for transforming distance learning. *Educational Technology & Society*, 3(2), p.p.50-60.
- Τσιλιπιδής, Μ. (2010). Περιβάλλοντα Ηλεκτρονικής Μάθησης (e-learning). Δυνατότητες και Παραδείγματα συνεργατικής μάθησης, αυτενέργειας των μαθητών και εξατομίκευσης γνώσης. Στο Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Εκπαιδευτικού Συνέδριου Ημαθίας: "Ψηφιακές και Διαδικτυακές Εφαρμογές στην Εκπαίδευση". Νάουσα, 23- 25 Απριλίου 2010 (σσ. 346-354).
- Varlamis, I. Apostolakis, I. (2010). A Framework for the Quality Assurance of Blended E-Learning Communities, *Lecture Notes in Computer Science*. Spring, 6278:23-32.
- Ψαλλιδάς, Β. & Μανούσου, Ε. (2011). Η αξιοποίηση των εργαλείων των web 2.0. για την εφαρμογή της συμπληρωματικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Μελέτη περίπτωσης: "Ο σχεδιασμός και η οργάνωση του μαθήματος της Βιολογίας Γ' Γυμνασίου, των προγραμμάτων της εκπαίδευσης για την αειφόρο ανάπτυξη" Β' Γυμνάσιο Βούλας. στο: 6th international conference in open and distance learning. Λουτράκι: Ε.Α.Π, Α.Π.Κ, Ελληνικό Δίκτυο της Ανοικτής και εξ ΑΕ, Open Education, The Journal for Open and Distance Education & Educational Development. Ανακτήθηκε στις 12 Μαΐου 2016 από <http://icold2011.eap.gr/icold2011en/>